

Christmas Carol

Een spookachtig kerstverhaal

Christmas Carol

Charles Dickens

Diderot

ISBN: 9789403729145

Oorspronkelijke titel: *A Christmas Carol. In Prose. Being a Ghost Story of Christmas.*

© Wilma Baltus. Alle rechten voorbehouden.

Christmas Carol

Marleys geest	7
De eerste van de drie geesten	31
De tweede van de drie geesten	55
De laatste van de geesten	89
Het einde	111

Marleys geest

Marley was dood: om daarmee te beginnen. Daar bestaat geen enkele twijfel over. Het begrafenisregister was ondertekend door de geestelijke, de klerk, de begrafenisondernemer en de voornaamste rouwende. Scrooge had het ondertekend; en de naam van Scrooge was op de Beurs goed voor alles waar hij zijn handtekening onder wilde zetten. De oude Marley was zo dood als een deurnagel.

Let wel! Ik wil niet beweren dat ik uit eigen ervaring weet wat er nu precies zo bijzonder dood is aan een deurnagel. Zelf zou ik misschien geneigd zijn een doodskistnagel als het doodste stuk ijzerwaren in de handel te beschouwen. Maar in deze vergelijking schuilt de wijsheid van onze voorouders, en mijn ongewijde handen zullen daar niet aan tornen, anders is het met het land gedaan. U zult mij daarom toestaan nadrukkelijk te herhalen dat Marley zo dood was als een deurnagel.

Scrooge wist toch dat hij dood was? Natuurlijk wist hij dat. Hoe kon het anders? Scrooge en hij waren ik-weet-niet-hoeveel jaar compagnons geweest. Scrooge was zijn enige executeur, zijn enige beheerder, zijn enige rechtverkrijgende, zijn enige erfgenaam van het restant, zijn enige vriend en zijn enige rouwende. En zelfs Scrooge was niet zó gebroken door die droevige gebeurtenis dat hij op de dag van de begrafenis geen voortreffelijk zakenman kon zijn en de plechtigheid niet bekroonde met een onmiskenbaar voordelige transactie.

De vermelding van Marleys begrafenis brengt mij terug bij het punt waarmee ik begon. Er bestaat geen twijfel over dat Marley dood was. Dat moet volkomen duidelijk zijn, anders kan er niets wonderlijks voortkomen uit het verhaal dat ik ga vertellen. Als wij er niet absoluut van overtuigd waren dat Hamlets vader al vóór het begin van het toneelstuk was gestorven, zou het niet opmerkelijker zijn dat hij 's nachts bij oostenwind over zijn eigen

vestingmuren wandelde dan wanneer een willekeurige heer van middelbare leeftijd roekeloos na het invallen van de duisternis een tochtje maakte op een winderige plek — het kerkhof van Saint Paul bijvoorbeeld — met als letterlijk gevolg dat zijn zoon zich een ongeluk schrok.

Scrooge had de naam van de oude Marley nooit van het bord laten verwijderen. Jaren later stond er nog altijd boven de deur van het kantoor: Scrooge en Marley. De firma stond bekend als Scrooge en Marley. Mensen die pas met de zaak te maken kregen, noemden Scrooge soms Scrooge en soms Marley, maar hij luisterde naar beide namen. Het maakte hem niets uit.

O, maar wat was Scrooge een krenterige, meedogenloze schraper! Een knijpende, wringende, grijpende, schrapende, klauwende, hebzuchtige oude zondaar! Hard en scherp als vuursteen, waaruit geen staal ooit een vonk van edelmoedigheid had weten te slaan; gesloten, in zichzelf gekeerd en eenzaam als een oester. De kou in hem bevroor zijn oude gelaatstrekken, kneep zijn puntige neus samen, deed zijn wangen verschrompelen en verstijfde zijn tred; ze maakte zijn ogen rood, zijn dunne lippen blauw en klonk duidelijk door in zijn raspende stem. Er lag rijp op zijn hoofd, op zijn wenkbrauwen en op zijn stugge kin. Zijn eigen lage temperatuur droeg hij altijd met zich mee; midden in de hondsdagen maakte hij zijn kantoor ijskoud, en met Kerstmis ontdooide het nog geen graad.

Warmte en kou van buitenaf hadden weinig invloed op Scrooge. Geen warmte kon hem verwarmen en geen winterweer kon hem verkillen. Geen wind was bitterder dan hij, geen vallende sneeuw hardnekkiger in haar doel, geen striemende regen minder vatbaar voor smeekbeden. Slecht weer wist geen raad met hem. De zwaarste regen, sneeuw, hagel en natte sneeuw konden slechts in één opzicht op hem bogen dat ze hem overtroffen. Zij kwamen namelijk vaak gul naar beneden — en Scrooge was nooit gul.

Nooit hield iemand hem op straat staande om hem met een stralend gezicht toe te roepen: ‘Beste Scrooge, hoe gaat het met u? Wanneer komt u eens langs?’ Geen bedelaar smeekte hem ooit om een kleinigheid, geen kind vroeg hem hoe laat het was, en in zijn hele leven had geen man of vrouw Scrooge ooit de weg gevraagd. Zelfs de honden van blinden leken hem te kennen; als ze hem zagen aankomen, trokken ze hun baas een portiek of steegje in en kwispelden vervolgens met hun staart alsof ze wilden zeggen: ‘Helemaal geen ogen is nog altijd beter dan een boos oog, blinde meester!’

Maar wat kon Scrooge dat schelen! Dat was nu juist wat hij prettig vond. Zich een weg banen over de drukke paden van het leven en iedere menselijke genegenheid waarschuwen vooral op afstand te blijven — dát was wat kenners een kolfje naar Scrooges hand zouden noemen.

Er was eens — op een van de beste dagen van het hele jaar, kerstavond — dat de oude Scrooge druk aan het werk was in zijn kantoor. Het was koud, guur, snijdend weer en bovendien mistig. Hij kon de mensen op de binnenplaats buiten hijgend heen en weer horen lopen, terwijl ze hun handen tegen hun borst sloegen en met hun voeten op de straatstenen stampten om warm te blijven. De stadsklokken hadden nog maar net drie uur geslagen, maar het was al volkomen donker — eigenlijk was het de hele dag niet licht geworden — en in de ramen van de omliggende kantoren brandden kaarsen als rossige vegen in de tastbare bruine lucht. De mist drong door iedere kier en elk sleutelgat naar binnen en was buiten zo dicht dat de huizen aan de overkant, hoewel de binnenplaats uiterst smal was, niet meer dan schimmen leken. Wie de grauwe wolk omlaag zag zakken en alles zag verhullen, had kunnen denken dat de Natuur vlakbij woonde en op enorme schaal iets stond te brouwen.

De deur van Scrooges kantoor stond open, zodat hij zijn klerk in het oog kon houden. Die zat verderop in een troosteloos klein hok,

een soort bak, brieven over te schrijven. Scrooge had maar een heel klein vuur, maar dat van de klerk was zóveel kleiner dat het wel één enkele gloeiende kool leek. Hij kon er niets bij doen, want Scrooge bewaarde de kolenkist in zijn eigen kamer; en zodra de klerk met de kolenschap binnenkwam, voorspelde zijn meester dat het dan misschien maar beter was als hun wegen zich scheidden. Daarom sloeg de klerk zijn witte wollen das om en probeerde hij zich aan de kaars te warmen. Aangezien hij niet over een bijzonder levendige fantasie beschikte, lukte dat niet.

‘Vrolijk kerstfeest, oom! God zegene u!’ riep een opgewekte stem. Het was de stem van Scrooges neef, die zo plotseling voor hem stond dat dit het eerste teken van zijn komst was geweest.

‘Bah!’ zei Scrooge. ‘Onzin!’

Scrooges neef had zich door zijn snelle wandeling door mist en vorst zo warm gelopen dat hij helemaal gloeide. Zijn gezicht was blozend en knap, zijn ogen schitterden en zijn adem vormde wolkjes.

‘Kerstmis onzin, oom!’ zei Scrooges neef. ‘Dat meent u toch niet?’

‘Wel degelijk,’ zei Scrooge. ‘Vrolijk kerstfeest! Wat voor recht heb jij om vrolijk te zijn? Welke reden heb je daarvoor? Je bent arm genoeg.’

‘Kom nou,’ antwoordde zijn neef opgewekt. ‘Wat voor recht hebt ú om somber te zijn? Welke reden hebt u om zo nors te doen? U bent rijk genoeg.’

Omdat Scrooge op dat moment niets beters wist te antwoorden, zei hij opnieuw: ‘Bah!’ en voegde eraan toe: ‘Onzin.’

‘Wees toch niet zo boos, oom!’ zei zijn neef.

‘Wat kan ik anders,’ antwoordde zijn oom, ‘als ik in zo’n wereld vol dwazen moet leven? Vrolijk kerstfeest! Weg met dat vrolijke kerstfeest! Wat is Kerstmis voor jou anders dan een tijd waarin je rekeningen moet betalen zonder geld te hebben; een tijd waarin je ontdekt dat je een jaar ouder bent geworden zonder ook maar een uur rijker te zijn; een tijd waarin je de boeken opmaakt en elke

post van de afgelopen twaalf maanden recht tegenover je ziet staan? Als ik mijn zin kreeg,’ zei Scrooge verontwaardigd, ‘zou iedere idioot die met “vrolijk kerstfeest” op de lippen rondloopt in zijn eigen pudding worden gekookt en begraven met een hulsttak door zijn hart. Dat zou hij!’

‘Oom!’ smeekte zijn neef.

‘Neef!’ antwoordde zijn oom streng. ‘Vier Kerstmis op jouw manier en laat mij het op de mijne doen.’

‘Vieren!’ herhaalde Scrooges neef. ‘Maar u viert het helemaal niet.’

‘Laat mij het dan negeren,’ zei Scrooge. ‘Veel goeds moge het jou doen! Veel goeds heeft het je ooit gedaan!’

‘Er zijn vast veel dingen geweest waarvan ik iets goeds had kunnen hebben zonder dat ik er voordeel uit heb gehaald,’ antwoordde zijn neef. ‘Kerstmis is daar één van. Maar wanneer Kerstmis weer aanbreekt, heb ik die tijd altijd beschouwd — afgezien van de eerbied die verschuldigd is aan haar heilige naam en oorsprong, voor zover iets wat bij Kerstmis hoort daarvan kan worden losgemaakt — als een goede tijd: een vriendelijke, vergevingsgezinde, liefdadige en aangename tijd; de enige tijd die ik ken in de lange kalender van het jaar waarin mannen en vrouwen als bij stilzwijgende afspraak hun gesloten harten vrijuit openen en mensen die minder bedeed zijn werkelijk beschouwen als medereizigers op weg naar hetzelfde graf, en niet als een ander soort schepsels op weg naar een andere bestemming. Daarom, oom, geloof ik dat Kerstmis mij goed heeft gedaan en mij goed zal blijven doen, ook al heeft het nooit een greintje goud of zilver in mijn zak gebracht. En daarom zeg ik: God zegene Kerstmis!’

De klerk in het Hok begon onwillekeurig te applaudiseren. Zodra hij beseftte hoe ongepast dat was, porde hij in het vuur en doofde daarmee voor altijd het laatste zwakke vonkje.

‘Als ik nog één geluid van je hoor,’ zei Scrooge, ‘vier jij Kerstmis door je baan kwijt te raken! U bent een bijzonder krachtige

redenaar, meneer,' voegde hij eraan toe terwijl hij zich naar zijn neef draaide. 'Het verbaast me dat u niet in het Parlement zit.'

'Wees toch niet boos, oom. Kom! Eet morgen bij ons.'

Scrooge zei dat hij hem zou zien — ja, dat zei hij werkelijk. Hij sprak de uitdrukking zelfs volledig uit en verklaarde dat hij hem eerst naar de hel zou zien gaan.

'Maar waarom?' riep Scrooges neef. 'Waarom?'

'Waarom ben jij getrouwd?' vroeg Scrooge.

'Omdat ik verliefd werd.'

'Omdat je verliefd werd!' bromde Scrooge, alsof dat het enige ter wereld was wat nog belachelijker was dan een vrolijk kerstfeest.

'Goedemiddag!'

'Kom nou, oom, vóór ik trouwde kwam u me ook nooit bezoeken.

Waarom gebruikt u dat dan nu als reden om niet te komen?'

'Goedemiddag,' zei Scrooge.

'Ik wil niets van u. Ik vraag niets van u. Waarom kunnen we geen vrienden zijn?'

'Goedemiddag,' zei Scrooge.

'Het spijt me oprecht dat u zo onverzettelijk bent. We hebben nooit ruzie gehad, althans niet door mijn toedoen. Maar ik heb deze poging gedaan ter ere van Kerstmis, en ik ben van plan mijn goede kerststemming tot het einde toe te bewaren. Dus: vrolijk kerstfeest, oom!'

'Goedemiddag!' zei Scrooge.

'En een gelukkig nieuwjaar!'

'Goedemiddag!' zei Scrooge.

Toch verliet zijn neef de kamer zonder één boos woord. Bij de buitendeur bleef hij staan om ook de klerk zijn kerstwensen over te brengen. Die mocht dan koud zijn, hij was warmer dan Scrooge, want hij beantwoordde de wensen hartelijk.

'Daar heb je er nog zo een,' mompelde Scrooge, die hem had gehoord. 'Mijn klerk, met vijftien shilling per week en een vrouw

en gezin, die praat over een vrolijk kerstfeest. Straks kan ik zelf nog naar Bedlam.'

Deze dwaas had bij het uitlaten van Scrooges neef twee andere mensen binnengelaten. Het waren forse heren met een aangenaam voorkomen, die nu met hun hoed in de hand in Scrooges kantoor stonden. Ze droegen boeken en papieren en maakten een buiging voor hem.

'Scrooge en Marley, meen ik,' zei een van de heren terwijl hij zijn lijst raadpleegde. 'Heb ik het genoeg met meneer Scrooge of met meneer Marley te spreken?'

'Meneer Marley is al zeven jaar dood,' antwoordde Scrooge. 'Precies zeven jaar geleden, deze nacht, is hij gestorven.'

'Wij twijfelen er niet aan dat zijn vrijgevigheid waardig wordt voortgezet door zijn overlevende compagnon,' zei de heer terwijl hij zijn geloofsbrieven overhandigde.

Dat was zeker het geval, want het waren twee gelijkgestemde zielen geweest. Bij het onheilspellende woord 'vrijgevigheid' fronste Scrooge, schudde zijn hoofd en gaf de papieren terug.

'In deze feestelijke tijd van het jaar, meneer Scrooge,' zei de heer terwijl hij een pen pakte, 'is het meer dan anders wenselijk dat wij iets doen voor de armen en behoeftigen, die juist nu zwaar te lijden hebben. Vele duizenden missen de eerste levensbehoeften; honderdduizenden ontberen zelfs de eenvoudigste genoegens, meneer.'

'Zijn er dan geen gevangenen?' vroeg Scrooge.

'Genoeg gevangenen,' zei de heer, terwijl hij de pen weer neerlegde.

'En de werkhuizen?' vroeg Scrooge. 'Zijn die nog in bedrijf?'

'Zeker. Al zou ik willen dat ik kon zeggen van niet.'

'De tredmolen en de Armenwet draaien dus nog op volle kracht?' zei Scrooge.

'Allebei zeer bedrijvig, meneer.'